

УДК 657.1:339.562:658

Ю. С. Бездушна,д. е. н., професор, завідувач відділу обліку та оподаткування,
ННЦ "Інститут аграрної економіки"ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5924-0805>**Д. М. Трачова,**д. е. н., професор, провідний науковий співробітник відділу обліку
та оподаткування, ННЦ "Інститут аграрної економіки"ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4130-3935>**Ю. С. Нежид,**PhD, науковий співробітник, Інститут обліку і фінансів НААН;
старший науковий співробітник відділу обліку та оподаткування,
ННЦ "Інститут аграрної економіки"ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2807-0687>**О. Д. Панченко,**PhD, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,
ВП НУБіП України "Ніжинський агротехнічний інститут"ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8326-5888>

DOI: 10.32702/2306-6792.2026.7.32

ОБЛІКОВО-КОНТРОЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ ТА ЛОГІСТИЧНИХ ПОТОКІВ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

Yu. Bezduشنا,

Doctor of Economic Sciences, Professor,

Head at the Accounting and Taxation Department, National Scientific Center "Institute of Agrarian Economics"

D. Trachova,

Doctor of Economic Sciences, Professor,

Leading Researcher at the Accounting and Taxation Department, National Scientific Center "Institute of Agrarian Economics"

Yu. Nezhyd,

PhD, Research Fellow, Institute of Accounting and Finance of the NAAS;

Senior Researcher at the Accounting and Taxation Department, National Scientific Center "Institute of Agrarian Economics"

O. Panchenko,

PhD, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation, Separated Subdivision of National
University of Life and Environmental Sciences of Ukraine "Nizhyn Agrotechnical Institute"

ACCOUNTING AND CONTROL SUPPORT FOR IMPORT OPERATIONS AND LOGISTICS FLOWS IN THE SYSTEM OF MANAGING ENTERPRISES' FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY

У статті досліджено особливості формування обліково-контрольного забезпечення імпортих операцій та логістичних потоків у системі управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств. Обґрунтовано необхідність підвищення аналітичної цінності облікової інформації та її використання для підтримки управлінських рішень у сфері ЗЕД. Встановлено, що імпортих операції та пов'язані з ними логістичні потоки формують єдину багаторівневу систе-

му руху ресурсів, яка інтегрує контрактні, митні, податкові, валютні та логістичні аспекти, що зумовлює необхідність комплексного обліково-контрольного забезпечення. Визначено ключові якісні характеристики облікової інформації, зокрема прозорість, повноту, оперативність, адаптивність і прогностичну цінність. Обґрунтовано доцільність застосування ризик-орієнтованого підходу та запропоновано матрицю ризиків і контрольних процедур, що сприяє підвищенню достовірності облікових даних, посиленню внутрішнього контролю та ефективності управління імпортними операціями і логістичними потоками підприємств.

The article examines the features of forming accounting and control support for import operations and logistics flows in the management system of enterprises' foreign economic activity under the conditions of transformation of global supply chains and increasing import dependence of the Ukrainian economy. The role of accounting as an informational basis for managerial decision-making in import activities is substantiated, ensuring the reliable valuation of resources, control over currency settlements, and transparency of foreign economic transactions. Particular attention is paid to the role of logistics flows as a key element in the formation of import costs and the movement of material resources. It is shown that modern conditions are characterized by high uncertainty, exchange rate volatility, increasing complexity of logistics flows, and a dynamic regulatory environment, which intensifies the requirements for the quality and analytical value of accounting information.

It is established that import operations together with related logistics flows form an integrated multi-level system of resource movement that combines contractual, customs, tax, currency, and logistics components. Logistics processes are considered as a cost-forming and risk-generating element that significantly influences the valuation of imported resources and the efficiency of foreign economic activity. This determines the need for a comprehensive accounting and control support system capable of integrating the requirements of accounting, tax, customs, and currency regulation into a unified enterprise information system. The key qualitative characteristics of accounting information for strategic import management are identified, including transparency, completeness, timeliness, adaptability, and predictive value. The expediency of applying a risk-oriented approach to the organization of accounting and internal control is substantiated. A matrix of risks and control procedures is proposed, which systematizes contractual, currency, customs, logistics, and accounting risks and contributes to improving the reliability of accounting information, enhancing internal control, and increasing the efficiency of managing import operations and logistics flows.

Ключові слова: обліково-контрольне забезпечення, зовнішньоекономічна діяльність, критичний імпорт, експорт, логістика, логістичні потоки, фінансові результати, управлінський облік.

Key words: accounting and control systems, foreign economic activity, critical imports, exports, logistics, logistics flows, financial results, management accounting.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сучасні умови функціонування економіки України характеризуються глибокою інтеграцією суб'єктів господарювання у глобальні ланцюги постачання та високою залежністю від імпортних ресурсів. Зокрема, важливого значення набуває імпорт стратегічних товарів (енергоресурсів, виробничої сировини, високо-технологічного обладнання), постачання якого виступає фундаментальною передумовою безперервності операційного циклу підприємств та підтримання функціонування інфраструктури. У цьому контексті імпортні операції трансформуються у складний багаторівневий процес, що нерозривно пов'язаний із розгалуженими логістичними потоками, формуючи комплексну архітектуру руху матеріальних ресурсів у системі зовнішньоекономічної діяльності (далі — ЗЕД).

На початку запровадження воєнного стану державне регулювання імпорту здійснювалося, зокрема, через категорію "критичний імпорт" як інструмент валютних обмежень. Водночас у процесі подальшої адаптації економіки цей механізм трансформувався що, зі свого боку, потребує забезпечення ефективності імпортних операцій і пов'язаних із ними логістичних потоків як базової передумови операційної стійкості підприємств.

З огляду на це, мінливість регуляторного середовища, посилення податкового контролю та ускладнення логістичних маршрутів на тлі зростання транспортних витрат зумовлюють необхідність формування адаптивної системи обліково-контрольного забезпечення імпортних операцій і логістичних потоків. Це актуалізує необхідність теоретико-методичного переосмислення підходів до обліково-контрольного забезпечення ЗЕД на основі інтеграції імпортних операцій і логістичних потоків як взаємопов'язаних об'єктів управління, що забезпечу-

ють підвищення якості інформаційної підтримки прийняття управлінських рішень та посилення економічної стійкості підприємств.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання облікового відображення операцій зовнішньоекономічної діяльності та формування інформаційного забезпечення управління ними перебувають у центрі уваги багатьох науковців. Так, особливостям організації ЗЕД приділили увагу О. Прокопишин, О. Лега, С. Тютюнник та І. Гуменюк, які визначають обліково-аналітичне забезпечення ЗЕД як фундаментальний елемент системи управління підприємством, що гарантує формування достовірної інформації для прийняття ефективних управлінських рішень [1]. У цьому ж контексті Ю. Скорнякова наголошує, що результативність експортно-імпортних операцій значною мірою залежить від якості управління, яке потребує надійної інформаційної бази, сформованої на основі даних бухгалтерського обліку та управлінського аналізу [2].

Розвиток наукових підходів до обліково-аналітичного забезпечення ЗЕД відображено у працях В. Краєвського та О. Скорика, які обґрунтовують необхідність адаптації облікових систем до викликів глобалізації, цифровізації та гармонізації міжнародних стандартів фінансової звітності [3]. Своєю чергою, Т. Кузьмін підкреслює значення цифровізації облікових процесів, зокрема автоматизації валютних розрахунків, митного оформлення та управління контрактами, що сприяє підвищенню оперативності та прозорості управління ЗЕД [4].

Окремі аспекти функціонування підприємств у кризових умовах розглядають К. Болдовська, Т. Ковальова та Ю. Пеняк, акцентуючи увагу на особливостях обліку та звітності у сфері ЗЕД в умовах воєнного стану та їх ролі у забезпеченні безперервності господарської діяльності [5]. Водночас Є. Салій та О. Салій, аналізуючи трансформації зовнішньої торгівлі України, наголошують на необхідності адаптації як регуляторних, так і управлінських механізмів до динамічних економічних умов [6].

Певні аспекти облікового відображення імпортних операцій в умовах обмежувальних механізмів досліджено О. Бояровою, яка звертає увагу на необхідність адаптації традиційних облікових підходів до змін регуляторного середовища [7].

Поряд із цим, у сучасних наукових дослідженнях дедалі більшої ваги набувають питання управління логістичними потоками як не-

від'ємною складовою імпортних операцій. Зарубіжні дослідники доводять, що ефективність функціонування ланцюгів постачання (supply chain) значною мірою визначається здатністю підприємств інтегрувати інформаційні, матеріальні та управлінські процеси (зокрема через використання цифрових технологій та інструментів штучного інтелекту), що підвищує адаптивність логістичних систем [8]. У вітчизняному науковому дискурсі А. Голобородько та С. Легомінова розглядають логістичний потік як сукупність взаємозалежних операцій із формування та обслуговування руху ресурсів, наголошуючи на його системному характері та глибокій інтегрованості у бізнес-процеси підприємства [9]. А. Грицишин зосереджує увагу на прикладному аспекті проблеми, досліджуючи класифікацію логістичних витрат та специфіку їх обліку на промислових підприємствах [10].

З огляду на потужну базу наукових досліджень, варто зауважити, що в існуючих працях питання обліку імпортних операцій та управління логістичними процесами переважно досліджуються як відокремлені напрями. Натомість комплексне поєднання цих аспектів — тобто формування цілісної системи обліково-контрольного забезпечення імпортних операцій у тісному взаємозв'язку із супутніми логістичними потоками — залишається недостатньо розкритим.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є розвиток теоретико-методичних положень та обґрунтування практичних підходів до формування обліково-контрольного забезпечення імпортних операцій та логістичних потоків у системі управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Сучасні геополітичні ризики, воєнні виклики та трансформація глобальних ланцюгів постачання посилюють роль імпортних операцій у забезпеченні стабільності діяльності підприємств. Особливого значення набуває імпорт стратегічно важливих товарів, від безперервності постачання яких залежить безперервності виробничих процесів та стійкості окремих секторів економіки. За таких умов традиційні підходи до формування облікової інформації потребують трансформації з метою підвищення її управлінської цінності у процесі прийняття рішень у сфері зовнішньоекономічної діяль-

Таблиця 1. Вартісний обсяг товарної структури зовнішньої торгівлі України у 2024–2025 рр., млн дол. США

Код та найменування	2024		2025		Відхилення 2025 р. від 2024 р. (+;-)	
	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт
Всього	41 589	70 679	40 361	84 802	-1 228	14 123
Продовольчі товари	24 607	7 639	22 515	8 720	-2 092	+1 081
Мінеральні продукти	3 159	264	2 700	212	-459	-52
Паливо, нафтопродукти	201	8 898	490	10 538	+289	+1 640
Хімічна продукція	1 204	11 744	1 333	12 574	+129	+830
Шкіряна сировина	100	252	91	245	-9	-7
Деревина та папір	1 700	1 146	1 980	1 180	+280	+34
Текстиль	748	2 857	808	2 926	+60	+69
Камінь, скло, кераміка	324	722	377	867	+53	+145
Метали та вироби	4 444	3 860	4 723	4 455	+279	+595
Машини та обладнання	3 459	24 986	3 640	34 115	+181	+9 129
Інші товари	1 642	8 309	1 703	8 971	+61	+662

Джерело: побудовано авторами за [11].

ності. Для оцінки ролі імпорتنих операцій у структурі зовнішньої торгівлі України доцільно проаналізувати динаміку експорту та імпорту товарів за основними товарними групами у 2024–2025 рр., що представлено в табл. 1.

Аналіз структури експорту та імпорту товарів України у 2024–2025 рр. свідчить про збереження тенденції суттєвого перевищення імпорту над експортом. У 2025 р. загальний обсяг експорту зменшився на 1 228 млн дол. США, тоді як імпорт зріс на 14 123 млн дол. США, що призвело до подальшого поглиблення від'ємного сальдо зовнішньої торгівлі. Така динаміка підтверджує зростання залежності економіки України від імпорتنих поставок, зокрема товарів, необхідних для забезпечення виробничих процесів, відновлення інфраструктури та функціонування ключових секторів економіки.

Структурний аналіз імпорту показує, що найбільшу частку у 2025 р. займає група машин, устаткування та механізмів, частка якої зросла з 35,4 % до 40,2 %, а обсяг імпорту збільшився на 9 129 млн дол. США. Це свідчить про активізацію імпорту технологічного обладнання, транспортних засобів та інших капіталоємних ресурсів, що мають стратегічне значення для відновлення виробничого потенціалу економіки.

Суттєвими також залишаються обсяги імпорту хімічної продукції, які у 2025 р. становили 12 574 млн дол. США, а також паливно-енергетичних ресурсів, імпорт яких зріс на 1 640 млн

дол. США. Зазначені товарні групи відіграють важливу роль у забезпеченні енергетичної та технологічної стабільності економіки, що дозволяє віднести їх до категорії стратегічно важливих для функціонування підприємств.

Водночас структура експорту України залишається переважно сировинно орієнтованою. Найбільшу частку у 2025 р. продовжують становити продовольчі товари, хоча їх обсяг скоротився на 2 092 млн дол. США.

Таким чином, результати проведеного аналізу свідчать про посилення імпортозалежності української економіки за ключовими технологічними та енергетичними товарними групами. Зростання обсягів імпорту машин, обладнання, паливно-енергетичних ресурсів і хімічної продукції підтверджує, що забезпечення стабільності функціонування підприємств значною мірою залежить від ефективності організації імпорتنих операцій. За таких умов

особливого значення набуває формування дієвої системи обліково-контрольного забезпечення, здатної забезпечити прозорість формування витрат, у тому числі логістичних, контроль за валютними розрахунками, оцінювання економічної ефективності імпорتنих закупівель та інформаційну підтримку управлінських рішень у сфері ЗЕД підприємств.

У цьому контексті облікова інформація поступово трансформується із інструменту реєстрації господарських операцій у важливий елемент обліково-контрольної підтримки управління, що забезпечує не лише достовірне відображення імпорتنих операцій, а й формує інформаційну основу для планування закупівель, управління логістичними потоками, оцінювання ефективності імпорту та прийняття управлінських рішень з урахуванням валютних, логістичних і контрактних ризиків.

Враховуючи, що логістичні потоки супроводжують імпортні операції на всіх етапах їх реалізації та формують суттєву частину витрат, їх належне інформаційне відображення в системі бухгалтерського обліку є необхідною умовою підвищення точності оцінки вартості імпортованих ресурсів і ефективності зовнішньоекономічної діяльності.

Водночас в умовах високої невизначеності зовнішнього середовища та складності транскордонних операцій особливої актуальності набуває подолання інформаційної асиметрії між учасниками зовнішньоекономічної діяль-

Прозорість

- Прозорість передбачає забезпечення зрозумілості, відкритості та простежуваності облікових даних щодо імпорتنних операцій і пов'язаних із ними логістичних потоків для внутрішніх і зовнішніх користувачів. У цьому контексті прозорість означає комплексне відображення всіх етапів руху товарів - від укладання зовнішньоекономічного контракту, транспортування та митного оформлення до валютних розрахунків і формування логістичних витрат у системі бухгалтерського обліку.

Повнота відображення

- Повнота передбачає відображення в обліковій системі всіх елементів витрат, активів і зобов'язань, пов'язаних із здійсненням імпорتنних операцій і функціонуванням логістичних потоків. Йдеться, зокрема, про врахування витрат на транспортування, страхування, митне оформлення, зберігання та інші складові, що формують повну вартість імпортованих ресурсів. Забезпечення повноти є необхідною умовою достовірного визначення фінансових результатів та обґрунтованості управлінських рішень.

Оперативність

- Оперативність передбачає своєчасність формування та надання облікової інформації щодо імпорتنних операцій і логістичних процесів для потреб управління. В умовах динамічності зовнішнього середовища оперативність є критичною, оскільки управлінські рішення залежать від змін валютних курсів, умов постачання, логістичних маршрутів, строків доставки та митного регулювання.

Адаптивність

- Адаптивність облікової інформації характеризує її здатність швидко реагувати на зміни зовнішнього і внутрішнього середовища, зокрема у сфері валютного, митного та податкового регулювання, а також трансформації логістичних ланцюгів постачання. Це передбачає гнучкість облікових підходів до відображення імпорتنних операцій і логістичних витрат в умовах нестабільності та невизначеності.

Прогностична цінність

- Прогностична цінність облікової інформації полягає у її здатності забезпечувати аналітичну основу для прогнозування майбутніх результатів імпорتنних операцій і логістичних рішень. Така інформація дозволяє оцінювати вплив змін валютних курсів, логістичних витрат, умов постачання та митного регулювання на фінансові результати підприємства, що сприяє підвищенню якості управлінських рішень.

Рис. 1. Якісні характеристики облікової інформації в системі обліково-контрольного забезпечення імпорتنних операцій та логістичних потоків

Джерело: розроблено авторами.

ності, що потребує підвищення аналітичної глибини та прогностичної цінності облікових даних. Саме тому визначення ключових якісних характеристик облікової інформації набуває принципового значення для підвищення ефективності управління імпортними операціями (на рис. 1).

Отже, сукупність визначених характеристик облікової інформації формує основу її ефективного використання у системі управління імпортними операціями та пов'язаними з ними логістичними потоками. Їх інтеграція в

обліково-аналітичну систему підприємства сприяє підвищенню прозорості імпортно-логістичних процесів, поглибленню аналітичного забезпечення та зниженню ризиків зовнішньоекономічної діяльності. Це, своєю чергою, забезпечує формування релевантної інформаційної бази для прийняття обґрунтованих управлінських рішень у сфері ЗЕД та підсилює стратегічну роль управлінського обліку в управлінні витратами, логістичними процесами та ефективністю імпорتنних операцій підприємства.

Методологічною основою облікового відображення імпорتنих операцій та пов'язаних із ними логістичних потоків є положення національних стандартів бухгалтерського обліку, а також норми податкового, митного та валютного законодавства України. Формування первісної вартості імпортованих запасів регламентується НП(С)БО 9 "Запаси" [9], відповідно до якого до її складу включаються витрати, безпосередньо пов'язані з придбанням і доведенням активів до стану, придатного для використання, у тому числі витрати логістичного характеру.

Водночас специфіка імпорتنих операцій зумовлює виникнення методичних труднощів, пов'язаних із визначенням первісної вартості активів на момент їх визнання в обліку. Зокрема, на дату переходу ризиків і вигод, яка визначається умовами ЗЕД-контракту (ІНКО-ТЕРМС), повна інформація про фактичну вартість імпортованих товарів може бути відсутньою, оскільки остаточне її формування відбувається після завершення логістичних і митних процедур. Така ситуація створює часовий розрив між моментом визнання активу та моментом достовірного визначення його оцінки.

З метою узгодження вимог стандартів бухгалтерського обліку та практичних аспектів здійснення імпорتنих операцій доцільним є застосування проміжних облікових інструментів, зокрема використання окремих субрахунків для відображення товарів у процесі транспортування. На дату переходу ризиків і вигод імпортований товар може бути відображений як актив у складі товарів у дорозі, що дозволяє забезпечити своєчасне визнання господарської операції та відображення руху логістичних потоків. Після завершення митного оформлення та уточнення фактичної вартості такий актив підлягає перекласифікації до складу запасів із коригуванням його первісної оцінки відповідно до сукупних фактичних витрат.

У випадку імпорту необхідних активів порядок їх визнання та оцінки визначається НП(С)БО 7 "Основні засоби" [14]. Водночас суттєвого значення у зовнішньоекономічних операціях набуває облік ва-

лютних розрахунків відповідно до НП(С)БО 21 "Вплив змін валютних курсів" [15], що регламентує порядок перерахунку валютних статей та відображення курсових різниць у бухгалтерському обліку.

У контексті визначення методичних аспектів облікового відображення імпорتنих операцій доцільно розглянути варіанти їх бухгалтерського обліку залежно від першої події — здійснення передоплати або оприбуткування товару. Узагальнення відповідних господарських операцій та їх відображення у системі бухгалтерського обліку наведено в табл. 2.

Наведені варіанти облікового відображення імпорتنих операцій свідчать, що вибір першої події безпосередньо впливає на порядок формування первісної вартості активів, момент визнання зобов'язань та виникнення курсових різниць. Зокрема, застосування передоплати дозволяє знизити вплив валютних коливань на фінансові результати підприємства, тоді як використання моделі розрахунків із відстрочкою платежу підвищує чутливість облікових показників до валютних ризиків. Водночас вибір моделі розрахунків опосередковано впливає і на організацію логістичних процесів, строки поставки та структуру супровідних витрат, що має враховуватися в системі обліково-контрольного забезпечення.

Крім того, облікове відображення імпорتنих операцій здійснюється в умовах комплексного регуляторного середовища. Зокрема, податкова архітектура імпорتنих операцій, вклю-

Таблиця 2. Порівняльна характеристика облікового відображення імпорتنих операцій залежно від першої події

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Первинні документи
		Дебет	Кредит	
Варіант 1: перша подія – передоплата				
1	Перерахування авансу постачальнику	371	312	Банківська виписка
2	Перерахування коштів на митні платежі (мити)	377	311	Митна декларація
3	Сплата імпортного ПДВ	377	311	Митна декларація
4	Оплата послуг митного брокера	377	311	Банківська виписка
5	Оплата транспортно-експедиційних послуг	377	311	Банківська виписка
6	Відображення податкового кредиту з ПДВ	641	377	Митна декларація
7	Оприбуткування імпортованого товару	281	632	Інвойс, контракт
8	Зарахування авансу в рахунок зобов'язань	632	371	Бухгалтерська довідка
9	Включення супровідних витрат до первісної вартості	281	377	Бухгалтерська довідка
Варіант 2: перша подія – оприбуткування товару				
10	Сплата митних платежів (мити)	377	311	Митна декларація
11	Сплата імпортного ПДВ	377	311	Митна декларація
12	Оплата послуг брокера	377	311	Банківська виписка
13	Оплата транспортних послуг	377	311	Банківська виписка
14	Відображення податкового кредиту	641	377	Митна декларація
15	Оприбуткування товару (за курсом НБУ)	281	632	Інвойс, контракт
16	Включення супровідних витрат до вартості	281	377	Бухгалтерська довідка
17	Оплата постачальнику	632	312	Банківська виписка
18	Відображення курсової різниці	632	714	Бухгалтерська довідка

Джерело: побудовано авторами за [13, 18, 19].

Таблиця 3. Матриця ризиків та контрольних процедур у системі обліково-контрольного забезпечення імпорتنих операцій та логістичних потоків

Етап здійснення імпорتنих операцій	Вид ризику	Потенційні прояви ризику	Можливі економічні наслідки	Контрольні процедури
Укладання ЗЕД-контракту	контрактний, валютний, логістичний	некоректне визначення умов поставки (ІНКОТЕРМС), валютних умов, неврахування логістичних витрат і відповідальності сторін	зростання витрат, фінансові втрати, виникнення спорів, неефективна логістика	правова експертиза контракту, перевірка умов ІНКОТЕРМС, узгодження логістичних умов і витрат
Визначення вартості імпортного товару	обліковий, логістичний	неврахування транспортних, страхових, митних витрат, помилки у визначенні контрактної вартості	викривлення первісної вартості активів, заниження/завищення витрат	звірка інвойсу з контрактом, контроль формування повної вартості (з урахуванням логістичних витрат)
Транспортування товару	логістичний	пошкодження, втрата, затримка доставки, неефективний маршрут	матеріальні збитки, додаткові витрати, порушення виробничих процесів	страхування вантажу, контроль транспортних документів, моніторинг строків і маршрутів доставки
Митне оформлення товару	митний, обліковий	неправильне визначення митної вартості, класифікації товару або логістичних складових вартості	штрафні санкції, донарахування платежів, викривлення вартості активів	перевірка митних декларацій, контроль правильності включення витрат до митної вартості
Валютні розрахунки з нерезидентом	валютний	порушення строків розрахунків, помилки у валютних операціях, курсові коливання	санкції валютного нагляду, фінансові втрати	контроль банківських платежів, моніторинг строків розрахунків, аналіз курсових різниць
Відображення операцій у бухгалтерському обліку	обліковий	помилки у формуванні первісної вартості з урахуванням логістичних витрат, несвоєчасне відображення	викривлення фінансових результатів і звітності	внутрішній контроль бухгалтерських записів, перевірка регістрів обліку, звірка витрат
Формування фінансової та податкової звітності	інформаційний, обліковий	некоректне відображення імпорتنих і логістичних витрат у звітності	недостовірність інформації, податкові ризики	аналітична перевірка даних, узгодження облікових і податкових показників

Джерело: розроблено авторами.

чаючи формування податкового кредиту з ПДВ, підпорядковується нормам Податкового кодексу України [16], тоді як визначення митної вартості та нарахування митних платежів регулюється положеннями Митного кодексу України [17]. Таким чином, бухгалтерський облік імпорتنих операцій та логістичних потоків формується на перетині вимог бухгалтерського, податкового, митного та валютного законодавства, що обумовлює необхідність їх інтеграції в єдину систему обліково-контрольного забезпечення діяльності підприємства.

Водночас багатокомпонентність імпорتنих операцій та значна кількість етапів їх оформлення зумовлюють виникнення широкого спектра ризиків. До основних із них належать помилки у визначенні первісної вартості товарів, порушення валютних розрахунків, некоректне митне декларування, а також викривлення інформації у бухгалтерському обліку. На-

явність таких ризиків актуалізує необхідність формування ефективної системи обліково-контрольного забезпечення імпорتنих операцій, спрямованої на їх своєчасну ідентифікацію, оцінювання та мінімізацію.

З метою систематизації ризиків, що виникають на різних етапах здійснення імпорتنих операцій, а також визначення відповідних інструментів їх мінімізації у системі бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю підприємства сформовано матрицю ризиків і контрольних процедур у системі обліково-контрольного забезпечення імпорتنих операцій та логістичних потоків (табл. 3).

Таким чином, представлена матриця ризиків та контрольних процедур дозволяє систематизувати ключові ризики, що виникають на різних етапах здійснення імпорتنих операцій та пов'язаних із ними логістичних потоків, а також визначити інструменти їх мінімізації в системі бухгалтерського обліку і внутрішньо-

го контролю підприємства. Ідентифікація контрактних, митних, валютних, логістичних та облікових ризиків формує підґрунтя для побудови інтегрованої системи обліково-контрольного забезпечення імпортової діяльності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Застосування ризик-орієнтованого підходу до організації обліку та контролю імпортованих операцій забезпечує підвищення достовірності облікової інформації, узгодженість вимог бухгалтерського, податкового та митного законодавства, а також сприяє формуванню комплексної інформаційної бази для управління імпорто-логістичними процесами. Це, своєю чергою, дозволяє підвищити якість відображення імпортованих операцій у фінансовій і податковій звітності, посилити контроль за витратами та знизити рівень невизначеності при прийнятті управлінських рішень у сфері ЗЕД.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Проведене дослідження засвідчило зростання ролі імпортованих операцій у забезпеченні стабільності функціонування підприємств в умовах трансформації глобальних ланцюгів постачання, воєнних викликів та підвищеної імпортозалежності економіки України. Аналіз структури зовнішньої торгівлі підтвердив, що значна частка імпорту припадає на ресурси, які формують виробничий потенціал підприємств, що обумовлює необхідність удосконалення інформаційної підтримки управління імпорто-логістичними процесами.

Встановлено, що імпортовані операції є складними багатокомпонентними процесами, які інтегрують контрактні, митні, податкові, валютні та логістичні складові, формуючи єдину систему руху ресурсів. Це зумовлює підвищені вимоги до якості облікової інформації, зокрема її повноти, прозорості, оперативності та аналітичної цінності, як бази для прийняття управлінських рішень у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Доведено, що ефективність обліково-контрольного забезпечення імпортованих операцій та логістичних потоків визначається узгодженістю застосування норм бухгалтерського, податкового, митного та валютного законодавства, а також рівнем організації внутрішнього контролю, орієнтованого на своєчасну ідентифікацію ризиків і забезпечення достовірності облікових даних.

У результаті дослідження обґрунтовано доцільність застосування ризик-орієнтовано-

го підходу до формування системи обліково-контрольного забезпечення, що передбачає систематизацію ризиків імпортованих операцій і логістичних потоків за етапами їх здійснення та визначення відповідних контрольних процедур. Запропонований підхід забезпечує підвищення достовірності облікової інформації, мінімізацію контрактних, валютних, митних і логістичних ризиків та формування релевантної інформаційної бази для управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства.

Обґрунтовано, що інтеграція облікових, аналітичних і контрольних інструментів із процесами управління логістичними потоками дозволяє підвищити ефективність оцінки вартості імпортованих ресурсів, забезпечити прозорість формування витрат та посилити контроль за рухом матеріальних і фінансових потоків. Водночас динамічність регуляторного середовища та ускладнення логістичних ланцюгів постачання зумовлюють необхідність подальшого розвитку методичних підходів до формування інтегрованих обліково-контрольних систем. Перспективами подальших досліджень є впровадження цифрових технологій та автоматизованих обліково-аналітичних систем для підвищення ефективності управління імпортованими операціями та логістичними потоками підприємств.

Література:

1. Прокопишин О., Лега О., Тютюнник С., Гуменюк І. Обліково-аналітичне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємств України в розрізі її видів. *Bulletin of Lviv National Environmental University*. 2025. № 32. С. 55—62. URL: <https://doi.org/10.31734/economics2025.32.055> (дата звернення: 16.03.2026).
2. Скорнякова Ю. Витрати за імпорто-експортними контрактами: обліково-управлінський аспект. Проблеми системного підходу в економіці. 2020. Вип. № 3 (77)-2. С. 107—112. URL: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2020-3-35> (дата звернення: 16.03.2026).
3. Краєвський В., Скорик О. Інституційна трансформація механізмів обліково-аналітичного супроводу зовнішньоекономічних операцій. *Галицький економічний вісник*. 2025. № 1. С. 67—76.
4. Кузьмін Т. Облік зовнішньоекономічної діяльності в умовах цифрової трансформації. *The actual problems of regional economy development*. 2025. Т. 1, № 21. С. 397—404. URL: <https://doi.org/10.15330/apred.1.21.397-404> (дата звернення: 16.03.2026).

5. Болдовська К., Ковальова Т., Пеняк Ю. Особливості обліку, оподаткування і подання звітності з операцій зовнішньоекономічної діяльності у контексті новацій податкового законодавства. Проблеми сучасних трансформацій. 2023. № 7. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-09-02> (дата звернення: 16.03.2026).

6. Салій Є., Салій О. Зміни у зовнішньоекономічній діяльності України в умовах війни. Журнал стратегічних економічних досліджень. 2023. № 3 (14). С. 58—71. URL: <https://doi.org/10.30857/2786—5398.2023.3.6> (дата звернення: 16.03.2026).

7. Боярова О. Облік товарів критичного імпорту в умовах воєнного стану: проблеми та напрями вдосконалення. Науковий погляд: економіка та управління. 2025. № 3 (91). С. 69—75. URL: <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2025-91-9> (дата звернення: 16.03.2026).

8. Голобородько А., Легомінова С. Сучасні особливості розвитку логістичних потоків в умовах цифрової економіки. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2020. Вип. 2. С. 93—90. URL: <http://ibo.wunu.edu.ua/index.php/ibo/article/view/482> (дата звернення: 20.03.2026).

9. Enhancing supply chain resilience through artificial intelligence: Analyzing problem-solving approaches in logistics management / Rita Uchenna Attah et al. International Journal of Management & Entrepreneurship Research. 2024. Vol. 6, no. 12. P. 3883—3901. URL: <https://doi.org/10.51594/ijmer.v6i12.1745> (date of access: 20.03.2026).

10. Грицишин А. Облік і аналіз логістичної діяльності підприємств кондитерської промисловості: дис. ... д-ра філософії в галузі обліку та оподаткування: 071. Тернопіль, 2020. 242 с.

11. Портал відкритих даних. Державна митна служба України. URL: <https://data.gov.ua/organization/state-customs-service> (дата звернення: 16.03.2026).

12. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 "Запаси": Міністерство фінансів України від 20 жовтня 1999 № 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення: 16.03.2026).

13. Імпорт товарів: порядок бухгалтерського обліку у 2025 році — МОГОЛ АЛФА. МОГОЛ АЛФА. URL: <https://www.mogol-alfa.com.ua/ua/buhgalterski-novini/import-tovariv-u-2025-roci/> (дата звернення: 17.03.2026).

14. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби": Міністерство фінансів України від 27 квітня 2000 № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (дата звернення: 16.03.2026).

15. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 "Вплив змін валютних курсів": Міністерство фінансів України від 10 серпня 2000 № 193. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00#Text> (дата звернення: 16.03.2026).

16. Податковий кодекс України: Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI: станом на 1 січ. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 16.03.2026).

17. Митний кодекс України: Кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI: станом на 4 січ. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 16.03.2026).

18. Практикум з фінансового та управлінського обліку за національними стандартами: навч. посібник / М.Ф. Огійчук, Л.О. Сколотій, С.І. Василішин, І.І. Рагуліна, О.В. Ковальова, І.В. Сколотій, Ю.С. Нежид / За ред. проф. М. Ф. Огійчука. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ, Алерта, 2021. 624 с.

19. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 16.02.2026).

References:

1. Prokopyshyn, O., Leha, O., Tiutiunnyk, S. and Humeniuk, I. (2025), "Accounting and analytical support of foreign economic activity of Ukrainian enterprises by its types", Bulletin of Lviv National Environmental University, vol. 32, pp. 55—62.

2. Skorniakova, Yu. (2020), "Costs under export-import contracts: accounting and managerial aspect", Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi, vol. 3 (77)-2, pp. 107—112.

3. Kraievskyi, V. and Skoryk, O. (2025), "Institutional transformation of mechanisms of accounting and analytical support of foreign economic operations", Halytskyi ekonomichnyi visnyk, vol. 1, pp. 67—76.

4. Kuzmin, T. (2025), "Accounting of foreign economic activity under digital transformation", The actual problems of regional economy development, vol. 1, no. 21, pp. 397—404.

5. Boldovska, K., Kovalova, T. and Peniak, Yu. (2023), "Features of accounting, taxation and reporting of foreign economic activity operations in the context of tax legislation changes", Problemy suchasnykh transformatsii, vol. 7.

6. Salii, Ye. and Salii, O. (2023), "Changes in Ukraine's foreign economic activity under wartime conditions", *Zhurnal stratehichnykh ekonomichnykh doslidzhen*, vol. 3 (14), pp. 58—71.

7. Boiarova, O. (2025), "Accounting of critical import goods under martial law: problems and directions for improvement", *Naukovyi pohliad: ekonomika ta upravlinnia*, vol. 3 (91), pp. 69—75.

8. Holoborodko, A. and Lehominova, S. (2020), "Modern features of logistics flows development in the digital economy", *Instytut bukhhalterskoho obliku, kontrol ta analiz v umovakh hlobalizatsii*, vol. 2, pp. 93—100, available at: <http://ibo.wunu.edu.ua/index.php/ibo/article/view/482> (accessed 20 March 2026).

9. Attah, R. U., et al. (2024), "Enhancing supply chain resilience through artificial intelligence: Analyzing problem-solving approaches in logistics management", *International Journal of Management & Entrepreneurship Research*, vol. 6, no. 12, pp. 3883—3901.

10. Hrytsyshyn, A. (2020), "Accounting and analysis of logistics activities of confectionery industry enterprises", Abstract of PhD dissertation, Accounting and Taxation, Ternopil, Ukraine.

11. State Customs Service of Ukraine (2026), "Open Data Portal", available at: <https://data.gov.ua/organization/state-customs-service> (Accessed 16 March 2026).

12. Ministry of Finance of Ukraine (1999), "National Accounting Standard (Regulation) 9 'Inventories'", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (Accessed 16 March 2026).

13. Mogol Alfa (2025), "Import of goods: accounting procedures in 2025", available at: <https://www.mogol-alfa.com.ua/ua/buhgalterski-novini/import-tovariv-u-2025-roci/> (Accessed 17 March 2026).

14. Ministry of Finance of Ukraine (2000), "National Accounting Standard (Regulation) 7 'Fixed Assets'", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (Accessed 16 March 2026).

15. Ministry of Finance of Ukraine (2000), "National Accounting Standard (Regulation) 21 'The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates'", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00#Text> (Accessed 16 March 2026).

16. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010), "Tax Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (Accessed 16 March 2026).

17. The Verkhovna Rada of Ukraine (2012), "Customs Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (Accessed 16 March 2026).

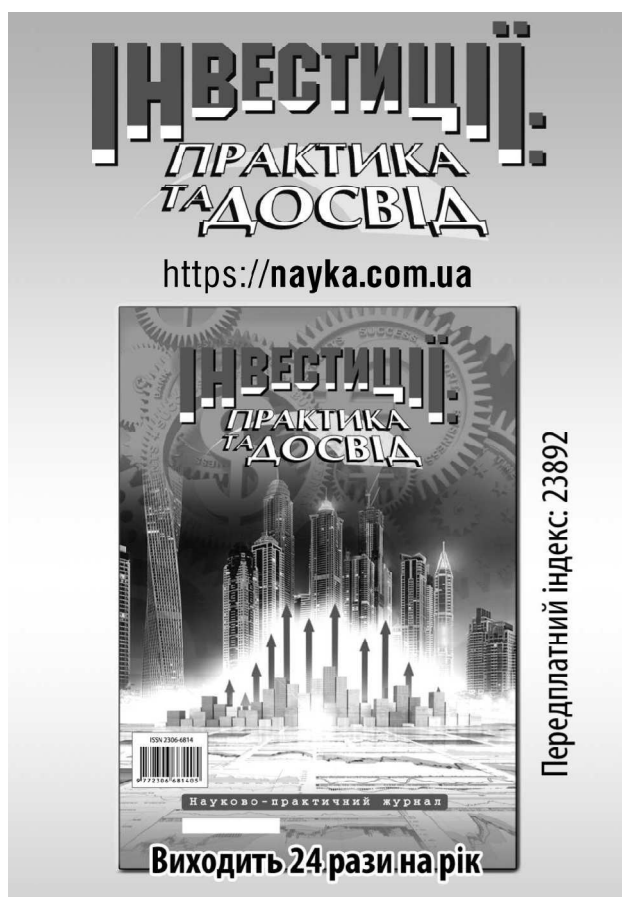
18. Ohiiichuk, M.F., Skolotii, L.O., Vasylyshyn, S.I., Rahulina, I.I., Kovalova, O.V., Skolotii, I.V. and Nezhyd, Yu.S. (2021), *Praktykum z finansovoho ta upravlinskoho obliku za natsionalnymy standartamy* [Workshop on financial and management accounting according to national standards], 3rd ed., Alerta, Kyiv, Ukraine.

19. Ministry of Finance of Ukraine (1999), "Instruction on the application of the Chart of Accounts for accounting of assets, capital, liabilities and business operations of enterprises and organizations", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (Accessed 16 February 2026).

Отримано редакцією журналу / Received: 25.03.26

Процеcеновано / Revised: 02.04.26

Схвалено до друку / Accepted: 09.04.26

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України (Категорія «Б») з

ЕКОНОМІЧНИХ НАУК та ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

(Наказ Міністерства освіти і науки України № 886 від 02.07.2020)

Спеціальності - 051, 071, 072, 073, 075, 076, 281, 292